

בית המדרש "תפארת ירושלים"

אור לייז באדר תשס"ז – 6.3.07

Fonti per la lezione sulla Parashat Ki Tissa פרשת כי תשא

תלמוד ירושלמי תענית ד, ה

"ויהי כאשר קרב אל המחנה וירא את העגל ומחלת': ר' חלקיה בשם ר' אחא: מיכ(א)ן שלא יהא אדם דן ואומדות (על-סמך השערה).

הפירוש הקצר לרבי אברהם אבן עזרא על שמות לב, יט

"וירא את העגל ומחלת": סביבו. ויש אומר, כי נסתלק המכתב מהלוחות על כן שברם. ויש אומרים שה' ציוה לשברם. והקרוב אלי מה שהוא כתוב, כי קנא לה' ובחרון אפו שברם. וכבר אמרתי לך בתחילת הפרשה משל בעל נעורים, ולוחות הברית הם השטר, וקרע שטר העדות.

רש"י שמות לד, ג

ואיש לא יעלה עמך: הראשונות על ידי שהיו בתשואות וקולות וקהלות, שלטה בהן עין רעה - אין לך יפה מן הצניעות.

אבות דרבי נתן פרק שני משנה ג

רבי מאיר אומר: לא שבר משה את הלוחות, אלא שנאמר לו מפי הגבורה, שנאמר "אשר שברת": יישר כחך ששברת:

כיון שראה (משה) אותו סרחון שסרחו במעשה העגל, אמר: היאך אני נותן להם את הלוחות? מזיקני אותן למצות חמורות ומחייבני אותן מיתה לשמים, שכן כתוב בהן "לא יהיה לך אלהים אחרים על פני". חזר לאחוריו וראו אותו שבעים זקנים ורצו אחריו; הוא אחז בראש הלוח והן אחזו בראש הלוח, חזק כחו של משה מכולן שנאמר: (דברים לד) "ולכל היד החזקה ולכל המורא הגדול אשר עשה משה לעיני כל ישראל".

שד"ל לב, יט

וישלך מידי את הלוחות וישבר... לא מתמהון לבב; ונראה שעשה כן להפחיד העם ולהראות להם כי נשברה הברית אשר בינם ובין ה'

משך חכמה לב, יט

הענין, כי התורה והאמונה המה עיקרי האומה הישראלית וכל הקדושות, ארץ ישראל וירושלים וכו', המה פרטי וסניפי התורה ונתקדשו בקדושת התורה. ולכך אין חילוק לכל עניני התורה בין במקום בין בזמן, והיא שווה בארץ ישראל ובחוץ לארץ, לבד ממצוות התלויות בארץ... והנה, דל השכל קצר ידו להשיג מציאות מחייב המציאות בלתי תכלית ובלתי מושג, ולכן חתרו להם מסילות לעושת צורות ודמיונות, או כיוונים למערכת השמים, לאמר: זהו המרכבה לאלקות וזהו המשגיח והמסבב כל העניינים בעולם, ולו עבדו וזבחו והקטירו. וריקודי הנפש ורתיחות הדם נתהווה ממושג מוחשי ונראה. והמה כארש ראו כי בושש משה, נפלו מאמונתם וביקשו לעשות להם עגל ולהוריד על הצורה ההיא רוח ממעל, ולשפוט על זה, כי הוא מרכבה לאלקות, והוא המשגיח בעולם השפל, והוא העלם ממצרים... ועל זה צווח משה ככרוכיא: האם תדמו כי אני עניין ואיזו קדושה בתי מצוות ה', עד כי בהעדר כבודי עשיתם לכם עגל?! חלילה, גם אני אשי כמוכם, והתורה אינה תלויה בי, ואף אם לא באתי היתה התורה במציאותה בלי שינוי חלילה... ואל תדמו כי המקדש והמשכן המה עניינים קדושים בעצמם חלילה, השם יתברך שורה בתוך בניו, ואם המה כאדם עוברי ברית, הוסר מהם כל הקדושה, והמה ככלי חול באו פריצים ויחללוהו, וטיטוס נכנס לקודש הקדשים וזונה עמו ולא ניזוק, כי הוסר קדושתו. ויותר מזה: הלוחות מכתב אלקים, גם המה אינם קדושים בעצמם רק בשבילכם, וכאשר זנתה כלה בתוך חופתה, המה נחשבים לכלי חרש ואין בהם קדושה מצד עצמם, רק בשבילכם שאתם שומרים אותם. סוף דבר: אין שום עניין קדוש בעולם ויוחס לו העבודה והכניעה, ורק השם יתברך שמו הוא קדוש במציאותו המחוייבת, ולו נאוה תהילה ועבודה.

רבי שמשון רפאל הירש
שמות לב, יט.

מירוש ר

(יט) כל עוד אמונת ההבל האלילית בכל צורה
שהיא עולה על יסוד שגיון הרוח ומצטמצמת
בתחום השכל בלבד, — עדיין יש תקוה שבמקום
השגיון תבוא הדעת, ובמקום אמונת ההבל — האמת,
ובנקל יחזרו למוטב, אולם אם אמונת ההבל האלילית
עברה מתחום התעייה הרוחנית אל תחום השחתת
המידות והמעשים בחיי המוסר, וההוללות החושנית
מתקדשת בריש גלי על מזבח השגיון, — או אז
מתבקת החושניות אל השרשים המציעים לה את
המזון הרצוי לה כל כך, וכשם שקל ללמד דעת את
העם כל עוד הוא שוגה בחיי רוחו בלבד, כן קשה
לתקן את מידות העם ששקע בהשחתה מוסרית, ואז
קשה גם ללמד אותו דעת. כל עוד ידע משה רק על
אודות העגל והאלהתו, עדיין קיווה שיוכל להקים
מקום טהרה לתורה בקרב העם, והוא לקח בידו את
עדות התורה ברדתו מן ההר. אולם כאשר ראה את
העגל ואת המחות שערכו מסביבו, נוכח לדעת
שהשגיון האלילי — כדרך העולם — כבר הביא לידי
התפרקות יצרי החושניות, ואז הבין שתחילה יש
להחזיר את העם למוטב, למען התורה הזאת. ללא
היסוסים, ובשתי ידיו כאחד — יָנַן, ריבוי שבאחדות
— השליך את הלוחות וישבר אתם, על-ידי
המעשה הזה הכריז בכל תוקף, שהעם כמצבו הנוכחי
איננו ראוי ואיננו כשיר לקבל את התורה הזאת.
תחת ההר: בשולי ההר למטה, לאחר שראה
שבקבות האלהת העגל נפרצו גדרי המוסר.